

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายการสื่อสารชุมชนเพื่อปกป้องคลองอู่ตะเภา เป็นการศึกษาแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๔ ประการ คือ ๑. เพื่อสำรวจศึกษาเรียนรู้ รูปแบบและกระบวนการสื่อสารของชุมชนคลองอู่ตะเภาในอดีตและปัจจุบัน ทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชน โดยเฉพาะการสื่อสารที่เกี่ยวกับการปกป้องชุมชน ๒. ประเมินศักยภาพของสื่อพื้นบ้านของชุมชนในสถานการณ์ปัจจุบัน ๓. เพื่อใช้กระบวนการสื่อสารให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล เรียนรู้ข่าวสารของชุมชนบริเวณคลองอู่ตะเภา ๔. เพื่อแสวงหากลยุทธ์และกิจกรรมเพื่อเสริมกระบวนการให้ชุมชนสร้างเครือข่ายเพื่อสะท้อนข้อมูลสภาพปัญหาของชุมชนบริเวณคลองอู่ตะเภาโดยสื่อชุมชนและสื่อทางการ

การวิจัยครอบคลุมพื้นที่ ๑๒ ชุมชน ตลอดสายคลองอู่ตะเภา ตั้งแต่เขตต้นน้ำ ไปจนถึงปลายน้ำซึ่งออกสู่ทะเลสาบสงขลา โดยใช้เวลาเก็บข้อมูล ๑๘ เดือน การวิจัยพบว่าการสื่อสารภายในชุมชนยังปรากฏเหนียวแน่น มีลักษณะการสื่อสารที่ไม่เป็นทางการผ่านกลุ่มกิจกรรมต่างๆที่มีในชุมชน ขณะที่การสื่อสารระหว่างชุมชนมีน้อย เนื้อหาในการสื่อสารมีเรื่องราวของคลองอู่ตะเภาน้อยมากจนแทบไม่ปรากฏ เนื่องจากวิถีชีวิตในปัจจุบันพึ่งพิงคลองอู่ตะเภาน้อยลงกว่าอดีต สื่อพื้นบ้านที่ปรากฏในชุมชนมีจำนวนน้อยและมีลักษณะของสื่อเพื่อการบันเทิงและสื่อประกอบพิธีกรรม มิได้อยู่ในฐานะสื่อเพื่อถ่ายทอดข้อมูลหรือชี้นำความคิดเช่นในอดีต

การวิจัยพบว่า ชุมชนที่ตั้งอยู่เรียงรายสายคลองอู่ตะเภาขาดเวทีหรือโอกาสที่จะได้เกิดการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างชุมชนด้วยตนเอง ดังนั้นการแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวเนื่องกับคลองอู่ตะเภาจึงมีลักษณะต่างคนต่างทำ มิได้รวมพลังกันเป็นกลุ่มก้อน

การวิจัยพบว่ากลยุทธ์สำคัญที่จะช่วยเสริมกระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชน คือการมีผู้ประสานงานกลางที่เชื่อถือได้เพื่อทำหน้าที่ รวมแต่ละชุมชนให้ได้มาพบกัน รู้จักกัน และร่วมกันเป็นเครือข่าย เป็นพันธมิตรเพื่อปกป้องคลองอู่ตะเภา ทั้งนี้ประเด็นในการสื่อสารเพื่อจูงใจให้แต่ละชุมชนได้ร่วมมือกัน ควรจะเป็นประเด็นที่ทำให้ชุมชนรู้สึกว่าคุณเองได้รับประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะได้รับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน

Abstract

The study of the development of communication network to protect U-Tapao canal is a participatory research. The study has four objectives as follows:

1.To investigate the form and communication process of the U-Tapao canal community in the past and present both in and outside the community, particularly the communication concerning methods to protect the community;

2.To estimate the potential of the folk media of the community at the present time;

3.To use the communication process to exchange and learn about the information of the U-Tapao community;

4.To search for strategies and activities to promote an opportunity for the community to create the network to reflect the problem of the U-Tapao canal community by using the media within and outside the community.

The research study covered 12 communities along the U-Tapao canal from its origin to its estuary at Lake Songkhla. It took 18 months to collect data. It was found that people communicated a lot in the community and it was an informal communication through groups of people in the community. However, people communicated less with people from different community. The content of the communication hardly concerned the U-Tapao canal because the people's way of life nowadays relied much less on the canal.

The folk media appeared only scarcely in the community and it was considered as the media for an entertainment and a ritual. It was not the media for the knowledge distribution or the idea guidance as in the past. The research study reveals that the communities along the U-Tapao canal lacked a chance to communicate and exchange information among communities. As a result, the problem solving of the U-Tapao canal problem was done by each community individually.

It was discovered that the important strategy to promote the opportunity to create the community network is to have a reliable coordinator to set up a meeting for each community to form the alliance to protect the U-Tapao canal. Topics for the communication

to convince each community to cooperate should concern the benefits of the community especially the financial benefit.